SVOBODNA SLOVENIJA

Año (Leto) XVI (11)
No. (Štev.) 7.

"ESLOVENIA LIBRE"

BUENOS AIRES,
12. februarja (febrero) 1959

Jug. komunisti na delu

Znano je, da komunisti po vseh deželah zasledujejo isti cilj: svetovno vlado komunističnega proletariata v svetu, doma pa popolno zgraditev komunistične oblasti nad materialnim in duhovnim življenjem tako posameznika, kakor narodne skupnosti. Od tega programa komunisti nikjer ne odstopajo. Za njegovo lažjo in hitrejšo dosego samo spreminjajo taktiko.

Dokazov za vse to nam ni treba iskati naokoli. Dovolj so jih dali komunisti doma. Ko so leta 1945 po zasleplјenosti zahodnih zaveznikov prišli na oblast, so najprej s strahotnim maščevalnim pokoljem svojih ideoloških borbenih nasprotnikov hoteli streti organizirani odpor proti sebi, razen tega pa ljudstvo prestrašiti do take mere, da bi opustilo sleherno misel na kako nasprotovanje novim oblastnikom, ki so se začeli uveljavljati. Z eno potezo so zatem likvidirali vse dotedanje politično, kulturno, gospodarsko, versko ter socialno udejstvovanje. Razpustili so demokratske stranke, njene funkcionarje zaprli, ustavili izhajanje demokratskih listov, literarnih revij, nabožnih spisov. prenehale so delovati zaslužne slovenske založbe in slovenska leposlovna knjiga, ki ni dobila odobritve komunistične stranke, ni prišla več na dan. Komunistična "ljudska" sodišča so neumorno delovala. Vrstile so se smrtne obsodbe in obsodbe na prisilno delo samo, da so se komunisti lahko polaščevali premoženja obsojenih političnih nasprotnikov. V milijarde je šlo tedaj premoženje, ki so se ga na tak način polastili komunisti. Tem nasilnim komunističnim ukrepom je sledila pozneje nacionalizacija vseh tovarn in dvakratna izvedba agrarne reforme, ki je privatno last zemljišč zelo omejila.

Tako so jugoslovanski komunisti iz leta v lete dosledno gradili svoj komunistični družbeni sistem v političnem, gospodarskem in duhovnem pogledu. Vse so postavili pod strogo nadzorstvo vsemogočne komunistične partije z vsem njenim ustrahovalnim aparatom, da ja nikjer ne bi mogla priti do izraza akcija, ki bi ovirala izvedbo njenega programa v katerikoli panogi javnega življenja. Če je bilo kje kaj narobe, so udarili brez milosti. Milovan Djilas je za to zgovorna priča.

Ko je po sporu s sovjetskimi komunističnimi mogotci postal Titov komunizem vedno bolj odvisen od podpore zahoda, je brutalnost in okrutnost svojih ukrepov za popolno komunizacijo vsega družbenega življenja malo omilil. Potuhnil se je tudi v odnosih do kat. Cerkve. Vse z namenom, da bi zahodni svet lahko varal, češ, da se jugoslovanski komunizem "demokratizira". Pa je bila in ostala še do danes to samo taktika. Kajti, ko so titovi komunisti spregledali, da bo pomoč od zahoda prihajala še naprej, četudi javno pokažejo, da hočejo ostati še naprej samo komunisti in da so z ljubeznijo na strani komunističnih držav, na strani zahodnih zaveznikov pa samo po sili razmer, niti za trenutek niso oklevali, da zopet ne bi javno udarili po svojih političnih in ideoloških nasprotnikih. Začeli so znova surovo nastopati proti kat. duhovnikom, jih zopet obsojati na zaporne kazni, izvajati pri njih preizkave ter jih vlačiti na zasliševanja zaradi pridig in "namenov", ki naj bi jih v pridigah imeli, zaradi naukov vernikom pri spovedi itd., tako, da je moral škof Toroš javno izjaviti, da bo vsakdo takoj izobčen, če bi na kakršenkoli način oviral duhovnika pri izvajanju njegove skužbe. V Beogradu so uprizorili proces proti skupini starih srbskih socialistov, češ, da so imeli zveze z emigracijo, v političnem in gospodarskem pogledu so pa po zgraditvi komun udarili znova po privatni lastnini — po stanovanjskih stavbah in gradbenih zemljiščih. Doslej so lastninsko pravico na teh nepremičninah omejili samo v toliko, da so uvedli stanovanjske svete ter da je lastnik hiše dobil samo 10% najemnine, preostanek pa je šel v sklad za vzdrževanje in popravilo stanovanjskih objektov.

Sedaj so komunisti doma temu stanju napravili konec. Kajti na decembrskem zasedanju zvezne ljudske skupščine so najprej brez debate namah sprejeli zakonski osnutek, ki je s takojšnjo veljavo prepovedal prodajo zasebnih stavb, stanovanj in gradbenih parcel, dne 26 decembra 1958 pa je isti parlament sprejel zakonski osnutek o podržavljenju vse prej navedene privatne nepremičninske lastnine. Tako je prav za novo leto dobil komunistični moloh v svoje nenasitno žrelo znova velik zalogaj narodnega premoženja: podržavljenje hiš in stavbnih prostorov.

Po novem zakonu ima lahko človek v Jugoslaviji v svoji lasti ali si lahko pridobi v last eno samo družinsko stanovanjsko hišo z dvema stanovanjema, ali tremi majhnimi stanovanji, ali dve stanovanji v etažni lastnini, ali največ dve družinski hišici z dvema stanovanjema in tretjim manjšim, ali eno družinsko hišo in eno stanovanje, ki ga začasno uporablja za počitek ali letovanje. Uporabljati sme samo eno stanovanje, drugega mora oddati v najem. Stanovanjska poslopja, katerih lastniki so civilno pravne osebe, družbene organizacije in druga združenja, po tem zakonu postanejo takoj državna last. Zasebna lastnina poslovnih prostorov je omejena na samo 70 kv. metrov.

Pri nacionalizaciji stavbišč je postopek še strožji. Zakon daje komunistični oblasti pooblastilo, da lahko odvzame privatniku stavbno zemljišče, kadar smatra za potrebno, takoj pa nacionalizirajo zemljišča v gradbenem področju mest. S tem določilom bodo hudo udarili prebivalstvo v okolici mest z njihovimi vrtovi in kmetijami. Posamezne republike bodo sedaj določile katera naselja veljajo za mesta, nakar bodo ljudski odbori objavili gradbena področja za svoja mesta. V določevanju teh področij bodo ljudski odbori imeli velika pooblastila, da tako področje lahko razširijo daleč ven izven mestnega obsega. V zakonu je sicer določilo, da sedanji lastniki takih zemljišč ista še naprej lahko brezplačno izkoriščajo, toda samo tako dolgo, dokler oblast ne bo odredila, da ta zemljišča zazidajo ali izkoristijo v druge družbene namene. V tem trenutku ga oblast zaseže in lastnik ga mora zapustili.

Za nacionalizirano privatno lastnino zakon določa odškodnino, ki je pa smešno nizka. Lastniki stanovanjskih stavb bodo dobivali skozi 50 let — odnosno samo tako dolgo, dokler bo stavba stala (!) — po 10% desedanjih najemnin. Odškodnine za nacionalizirane stavbne prostore bodo določili s posebno tarifo. Izplačevali jo bodo prav tako v 50 letnih obrokih, računajoč od leta, ko bodo zemljišče končno zasegli.

Postopek za nacionalizacijo stanovanjskih hiš in stavbišč je izvzet iz pristojnosti rednih sodišč. Izvajale ga bodo posebne komisije. S tem so komunisti dovolj zgovorno povedali, da bodo nacionalizacijo izvajali po svojih političnih vidikih.

Zakon o nacionalizaciji stanovanjskih stavb in gradbenih prostorov odvzema ljudem doma znova velik del težko prisluženih prihrankov, nadalje znova omejuje njihovo privatno lastnino ter jih spravlja v še večnjo odvisnost od sedanjih komunističnih nasilnikov, ki so s tem zakonom dobili nova sredstva za kritje velikih izgub v svojem zavoženem gospodarstvu, na drugi strani pa tudi nova sredstva za svoje razsipniško življenje.

Priprave na konferenco zun. ministrov

V zaključnem govoru na 21. kongresu sovjetske KP v Moskvi je Hruščev po hudih besednih napadih na USA in ameriško vlado potem povabil Eisenhowerja, naj pride na obisk v ZSSR in Moskvo, kjer da bo sprejet z vsemi častmi in vso naklonjenostjo. Na to vabilo je Eisenhowerjev tiskovni tajnik Hagerty objavil časnikarjem, da Eisenhower nima v načrtu nobenega takega obiska, najmanj pa obiska na vabilo, ki je bilo izrečeno v tako sovražnih okoliščinah, kakor so vladale na 21. kongresu sovjetske KP. V času svojega predsedništva je Eisenhower že večkrat izjavil, da je pripravljen iti kamor koli, če bi njegov obisk služil stvari miru in če bo bodoči razvoj svetovnega položaja zahteval, da obišče ZSSR, ker bi s takim obiskom mogel zavarovati svetovni mir, potem se Eisenhower ne bo pomišljal stopiti v Moskvo ali kamor koli drugam, kjer bi mogel pospešiti dosego svetovnega miru.

Zavezniki z USA na čelu pripravljajo za sedaj odgovor na sovjetsko noto z dne 10. januarja t. l., v kateri je Moskva predlagala sklicanje 30 članske mirovne konference za Nemčijo. Ok. 16. t. m. bodo poslali odgovor iz Washingtona, Londona, Pariza in Bonna. Odgovor bo dokončno izdelan med Dullesovim potovanjem po Evropi, nakar ga bodo najprej potrdile zapadne velesile, nato pa še odbor NATO v Parizu.

Glavne točke odgovora sovjetom so že izdelali in odobrili Dulles, Macmillan in brit, zun. minister Lloyd ter ga morata odobriti še vladi Francije in Zahodne Nemčije. Odgovor bo vseboval naslednje točke:

1) Zahod je pripravljen sestati se s sovjeti v bližnji bodočnosti na konferenci zunanjih ministrov štirih velesil.

2) Zahod zahteva, da se na konferenci razpravlja o nemškem problemu na splošno, in ne samo o mirovni pogodbi z Nemčijo kakor tudi ne samo o sovjetskem ultimatu glede Berlina.

3) Konference se smejo udeležiti samo zunanji ministri štirih velesil, ki so odgovorne za združitev Nemčije.

Zahod v odgovoru ne namerava določiti kraja in datuma konference, čeprav sta Anglija in USA za to, da bi bila konferenca v švicarski Ženevi v aprilu. Pričakujejo, da bi taka konferenca trajala tri ali štiri tedne ali morda celo dalj časa. Zahod tudi ne namerava dovoliti sovjetom, da bi narekovali točke, o katerih bi razpravljali okoli zelene mize ali da bi jo omejili samo na mir z Nemčijo ali na Berlin. Zahod bo vztrajno zahteval tudi razpravo o problemu združitve obeh Nemčij v okviru evropske varnosti

Dulles je že obiskal Anglijo, Francijo in Zahodno Nemčijo ter je ugotovil, da so Macmillan, De Gaulle in Adenauer bili in ostali istega mnenja, kakor je ameriška vlada, da namreč sovjetom ne bodo dovolili, da bi preprečili zahodnim zaveznikom izvrševati upravo Zahodnega Berlina. Vsi pa so bili mnenja, da je treba poiskati nova pota k rešitvi nemškega problema na splošno, vedno pa tako, da ostano cilj, ki so si ga zastavili zahodni zavezniki — združena svobodna in demokratska Nemčija — nespremenjen.

Macmillan gre v Moskvo

Britanski predsednik Macmillan bo odpotoval na obisk v Moskvo 21. februarja in bo ostal tam sedem ali deset dni. Macmillan ima namen — s popolnim pristankom Dullesa, Francije, Zah. Nemčije in zaveznikov v NATO — proučiti položaj v Kremlju in ugotoviti, kakšne so možnosti za mirno rešitev nemškega problema.

Dulles je ugotovil, da je za tako "preiskovalno" potovanje najbolj pripraven Macmillan. Če bi se Eisenhower ali Dulles podala na tako uradno ali poluradno potovanja v Moskvo, bi imela vezane roke zaradi stalnega strahu evropskih držav, da bi ameriško vodstvo svobodnega sveta postalo monopol nekaj oseb v Washingtonu. De Gaulle in Adenauer pa nimata tako močne zaslombe, da bi mogla razpravljati s Hruščevom v imenu vsega svobodnega sveta.

V Washingtonu so tudi mnenja, da si ne morejo privoščiti, da bi povabili Hruščeva v USA. Za Eisenhowerja bi bilo nemogoče, obiskati ZSSR "neuradno", kakor je to storil sovjetski podpredsednik Mikojan, ko je prišel v USA in USA ne bi mogla uradno razpravljati z ZSSR o zadevah, ki se tičejo njenih zaveznikov.

Macmillan pa bo mogel na svojem neuradnem potovanju postavljati Hruščevu vprašanja, na katera odgovori zanimajo vse zapadne zaveznike. Tudi bo mogel proučiti razpoloženje v Moskvi do problemov Nemčije in Berlina, na podlagi katerega bodo potem zavezniki izvedli načrte za morebitno konferenco velesil, na kateri bi razpravljali o Nemčiji.

To je možno, ker Macmillan ne bo mogel sklepati nobenih dogovorov s Hruščevom brez odobritve USA, Francije in Nemčije in bodo sovjeti dobro vedeli, da so njegova vprašanja samo preiskovalnega značaja.

Macmillan je objavil svoje potovanje v ZSSR prav v trenutku, ko je Hruščev dal na 21. kongresu sovjetske KP v Moskvi novo upanje na popuščanje v zadevi Berlina in ostalega problema Nemčije. Amerikanci pa nameravajo skupno z Anglijo, Francijo in Zah. Nemčijo izkoristiti to potovanje tudi za svoje propagandne namene, zlasti USA, z ozirom na istočasno obtožbo sovjetov o namerni sestrelitvi ameriškega letala nad Armenijo pred več tedni, pri čemer je izginilo enajst članov posadke, za katere niti Moskva po uradni poti niti Mikojan ob priliki svojega obiska v USA nista hotela dati nobenih pojasnil.

Washington je sedaj obtožil ZSSR, da so njeni lovci premišljeno sestrelili ameriško letalo, ker ima ameriško vrhovno poveljstvo dokaze v rokah za to obtožbo. Ameriška sprejemna in oddajna radijska postaja to stran sovjetske meje je namreč posnela na trak, potem ko je ujela valovno dolžino, na kateri so se razgovarjali sovjetski lovski piloti, tozadevni razgovor sovjetskih lovcev. Iz razgovora je razvidno, da so sovjetski lovci premišljeno in namerno sestrelili ameriško letalo. Trak so v USA hoteli zavrteti sovjetskemu veleposlaniku, pa je ponudbo odklonil. Potem so mu poslali prepis razgovora sovjetskih lovcev v ruščini.

Ker smatrajo možnosti za kakršen koli sporazum s sovjeti glede Nemčije za minimalen, tako po normalnih uraddnih diplomatskih kanalih kakor tudi na konferenci, ki jo predlagajo sovjeti, nameravajo zahodni zavezniki izkoristiti tudi ta sovjetski letalski napad za svoje propagandno orožje proti sovjetom kot dokaz, da Kremlju ni bilo in ni za dosego svetovnega miru, ne na konferencah, ki jih predlagajo sami ne pri vsakdanjem občevanju z zapadnimi narodi.

Neuspeh ženevske atomske konference

Na konferenci v Ženevi, na kateri razpravljajo o kontroli nad prepovedjo izvrševanja atomskih poskusov kjer koli na svetu, je prišlo do popolnega zastoja, ko so sovjeti zavrnili še zadnji ameriški predlog, po katerem naj bi po instrumentalni ugotovitvi atomske eksplozija poslali na kraj eksplozije komisijo, ki bi ugotovila kršitev sporazuma in izpostavila kršilca svetovnemu javnemu mnenju.

Kakor znano, se je konferenca, na sovjetski predlog, začela 31. oktobra lanskega leta ter so imeli doslej že 50 sej. Razpravljali so in proučili vsa mogoča sredstva za uspešno kontrolo nad prepovedjo izvrševanja atomskih poskusov, toda sovjeti so postavljali, kakor to delajo na sleherni mednarodni konferenci, vedno take protipredloge, ki nikakor niso bili sprejemljivi za zahodne zaveznike. Sovjetski delegat Carapkin je tudi predlagal, naj bi člani komisije, ki bi jo sestavili za zadzorstvo, imeli pravico veta, kakor jo imajo veliki štirje v Varnostnem svetu ZN. Ta predlog so zahodni zavezniki odklonili z motivacijo, da potem komisija praktično nikdar ne bi mogla izvajati kontrole, zaradi katere bi bila postavljena.

Zadnji ameriški predlog, ki so ga postavili pretekli petek na konferenci, je bil naslednji: Kadar bi gotovo število merilnih instrumentov, kakor so n. pr. potresomeri, zaznamovalo sumljive premike zemeljske skorje, bi tozadevna komisija takoj odposlala na sumljiv kraj svoje delegate, da bi na licu mesta ugotovili, če je katera velesila izvedla atomski poskus ali pa je prišlo tam samo do običajnega zemeljskega potresa.

Zavezniki so ta predlog podprli z izjavo, da bi bila taka kontrola pravična za obe strani, za države to in onstran železne zavese, ker znanstvenega instrumenta ni mogoče smatrati ne za komunističnega ne za protikomunističnega.

ZSSR: NATO — 4:1

V Moskvi so pred dnevi objavili, iz propagandnih razlogov, da je sovjetsko vrhovno poveljstvo sklenilo zmanjšati število sovjetskih oboroženih sil za nadaljnih 300.000 mož.

Na Zahodu so to sovjetsko redukcijo sprejeli z ironičnim nasmehom ter jo označili za brezsmiselno, če je sploh resnična.

Tudi s to redukcijo bo namreč ZSSR s svojimi sateliti še vedno po številu oboroženih mož največja sila na svetu, ker s svojimi 4 milijoni vojakov v evropski Rusiji in v satelitih prekaša zavezniške sile v Evropi v razmerju 4:1.

Po podatkih, ki jih je zbral NATO, ima ZSSR v Vzhodni Nemčiji 22 divizij, v satelitskih državah in zahodni Rusiji pa nadaljnih 60 divizij. Vsa ta vojska je opremljena z modernim orožjem in vozili. Vse oborožene sile NATO pa štejejo 20 divizij.

Sovjeti imajo nadalje še letalsko silo, ki šteje 800.000 mož in 20.000 bojnih letal, večinoma na reakcijski pogon.

Gral. Lauris Norstad, vrhovni poveljnik zavezniških sil v Evropi, zahteva zvišanje NATO sil na vsaj 30 divizij, toda doslej so njegove zahteve naletele na gluha ušesa.

Na glavnem stanu NATO v Parizu so mnenja, da je ZSSR sklenila znižati število svoje vojske v zvezi s sovjetskim načrtom o preusmeritvi oboroženih sil v atomsko vojno, medtem ko namerava preostanek človeškega materiala porabiti v poljedelstvu in v težki industriji.

IZ TEDNA V TEDEN

Predsednik Eisenhower bo v času svojega predsednikovanja obiskal več južnoameriških držav. Tako bo vrnil obisk argentinskemu predsedniku dr. A. Frondiziju, obiskal bo pa tudi Brasil, kamor ga je povabil tamošnji predsednik Kubiček.

McElroy, državni tajnik za narodno obrambo, je izjavil, da so severnoameriške oborožene sile pripravljene, da lahko vsak trenutek odgovore vsem zahtevam narodne obrambe. Isti državni funkcionar je tudi dejal, da bo imela severnoameriška vojska dne 30. junija 1960 850.000 izvežbanih mož, mornarica 630.000, mornariška pehota bo štela 175.000 mož, letalstvo pa 845.000 mož.

Kubanska revolucionarna vlada je dala nov dokaz, da je močno pod vplivom komunistov. Tako je z dekretom imenovala za drugega poveljnika vojske Raúla Castra, brata voditelja revolucionarnega gibanja Fidela Castra. Raúl Castro je organiziran komunist. Poveljnik trdnjave v Habani argentinski zdravnik komunist dr. Guevara pa kot vojaški poveljnik še naprej odreja usmrtitev od vojaških sodišč na smrt obsojenih "vojnih zločincev". Kubanska vlada je začela sedaj tudi urejati svojo redno vojsko. Vanjo je sprejela samo neznaten odstotek častnikov in počastnikov prejšnje redne kubanske vojska.

Sedanji oblastniki na Kubi so spremenili tude ustavo v tem smislu, da lahko postane predsednik republike vsak Kubanec, ki je dopolnil 30 let. Tako se bo sedaj Fidel Castro lahko proglasil za predsednika kadar bo hotel, ker bo letos dopolnil 33 let, po prejšnji ustavi pa je moral biti predsednik star vsaj 34 let. Vlada je izdala tudi dekret, s katerim je argentinskega državljana dr. Ernesta Guevara, ki je kot organiziran komunist ves čas sodeloval v kubanski revoluciji, proglasila za 'r'ojenega Kubanca" — Cubano nativo. Tako ima tudi on možnost, da postane predsednik Kube.

Angleška vlada je ukinila ustavo otoka Malta. Do tega je prišlo, ker prebivalstvo vedno odločneje zahteva samo-

(Nadaljevanje na 4. strani)

OPOROKA DR. ALOJZIJA KUHARJA

Iz zapuščine dr. Alojzija Kuharja objavljamo govor, ki ga je imel v dvorani Sv. Cirila v New Yorku v nedeljo 26. oktobra 1958, tri dni pred svojo smrtjo. Govoril je na proslavi, ki jo je za 40. obletnico 29. oktobra 1918 priredilo Slovensko katoliško akademsko starešinstvo v New Yorku.

V zapuščini je troje z roko popisanih osmink, troje z roko popisanih pol in šest tipkanih strani. Z roko popisane pole so le osnutek za predavanje, ki je tipkano. Vendar je dr. Kuhar govoril iz vsega gradiva. Zato, in pa zaradi tega, ker se misli iz obeh virov ne krijejo, marveč dopolnjujejo, bomo objavili celoto. Listi so ohranjeni v obliki, iz katere je zlahka sklepati, da niso bili namenjeni za tisk. Zato jih je bilo treba obdelati. Skrb za besedilo je imel Simon Kregar. Čas govora, tehtnost misli in predmet predavanja upravičujejo naslov, ki smo ga dali našemu članku: Oporoka dr. Alojzija Kuharja.

Uredništvo

Osnutek govora za spominsko proslavo

V osnutku za govor je dr. Kuhar napisal nekaj misli, ki jih je vredno ponoviti:

"29. oktober"— tako je zapisal — "je zgodovinsko dejanje, ki ima tole trojno vsebino:

1.) Objava neodvisnosti Slovencev in vsega ozemlja. — To je dejanje naravnega prava, ki bi dobilo mednarodno pravno veljavo s priznanjem drugih držav; tega priznanja ni bilo.

2.) Objava izstopa iz Avstro-Ogrske države. — To je dejanje ustavnega prava, revolucionarno dejanje, ki pa bi ostalo brez pravnih posledic, če se Avstrija ne bi bila zrušila in njene zrušitve ne bi bili mednarodno potrdili in priznali.

3.) Vstop skupno s Srbi in Hrvati v novo narodno državo S.H.S. in priznanje njene vlade kot svoje. To je dejanje mednarodnega prava, ki bi ostalo brez posledic, če nove države ne bi bili mednarodno priznali.

Če postavimo vse to troje v perspektivo takratne stvarnosti, vidimo, da je bilo prvo dvoje le platonično dejanje — Avstrija je bila že mrtva — to misel je dr. Kuhar pozneje, v končni redakciji za govor, ublažil. Le tretje dejanje, tako piše, nam je dalo možnost, da na mirovni konferenci zagovarjamo svoje stališče in meje. Vse troje pa se med seboj dopolnjuje in je eno izmed največjih dejanj v zgodovini slovenskega naroda.

Ko je pisal o pravcu naše bodoče narodne politike, je napisal tole:

Nas, ki smo majhen narod, naj zanima predvsem, kakšna bo bodočnost na našem prostoru; kaj bo drugod, ni tako važno. To naj velja za vse narode naše države.

Nekateri pravijo: sami zase, in sanjajo o federaciji, kot da bi vse čakalo, da se ji pridružimo.

Drugi pravijo: raje z Madžari ali Italijani. To so seveda otročarije, ki jih širijo taki, ki ne znajo brati zgodovine. Ti ljudje so najbolj nevarni.

Mi pa izluščimo nekaj stalnic, ki veljajo za naš narod, ki so bile in ostanejo stvarnosti.

1.) Naše število. Nas je poldrug milijon, v mednarodni politiki smo nepoznani, nikoli v moderni zgodovini nismo imeli svoje države. Nas je manj, kot je bilo beguncev med obema korejskima frontama, ki so izginili in jih nihče ni omenil; manj kot je bežalo ljudi z Vzhoda; manj kot so jih Nemci pometali v plinske peči; manj kot tistih narodov, ki jih je Stalin preselil v Sibirijo; nas je manj kot katerekoli izmed treh baltiških držav, ki so izginile v sovjetskem žrelu in jih Evropa ni pogrešala.

2.) Naša lega. Veliki svet pozna naše ozemlje le kot oznako na zemljevidu: Antemurale, Frankovske obmejne marke, Ljubljana gap, Through — way. Na takem prostoru niso od srednjega veka naprej ustanavljali držav, ker niso mogle obstati.

3.) Nemški in italijanski pritisk bosta trajala dalje.

4.) Zapadna Evropa si resno prizadeva, da organizira svojo skupnost in da pusti Vzhod tam, kjer je, ali v najboljšem primeru v karanteni.

5.) Komunistični pritisk z Vzhoda bo verjetno trajal, čeprav bi se obrobne države odluščile.

6.) Zamisel skupne države med našimi narodi se je verjetno poglobila.

Med temi stalnicami je treba iskati pot. Pot 29. oktobra je najboljša:

V njej je slovenska samobitnost najbolj zavarovana.

V njej je naše ozemlje najbolj varno.

V njej pride naša kulturna moč do največje veljave.

Naš signal za bodočnost: 29. oktober, skupna država, v njej pa zavarovane naše bitne narodne svetinje: naš jezik, naše ozemlje, naša kultura.

To je bil v kratkih črtah osnutek za govor na proslavi.

Govor dr. Alojzija Kuharja

Letos na skromen način praznujemo 40. obletnico zgodovinskega dejanja, s katerim smo Slovenci skupaj s Srbi in Hrvati po svojih zakonitih zastopnikih objavili izstop iz Avstro-Ogrske države in vstop v novo državno skupnost pod suvereno oblastjo Narodnega Veča v Zagrebu. Prav je, da si ob tej priliki zastavimo dvoje vprašanj, in to ob upoštevanju štiridesetletne perspektive, ki nam dovoljuje globlji vpogled v to zgodovinsko dejanje in njega vrednotenje, pa tudi z ozirom na negotovo bodočnost, pred katero stoji slovenski narod in država, ki si jo je izbral kot svoj novi dom pred malo manj kot pol stoletjem.

1. Kaj pravzaprav praznujemo? Česa se spominjamo?

2. Zakaj praznujemo? Čemu te spomine obujamo?

Kaj pomeni 29. oktober 1919?

29. oktober je eden izmed največjih dni v zgodovini slovenskega naroda. Izjava, ki so jo takrat v imenu slovenskega naroda dali poklicani in zakoniti zastopniki, je eno izmed največjih, če ne največje zgodovinsko dejanje, ki ga hranimo v svojih svetih izročilih. Z njim smo napravili usoden prelom v naši zgodovini. Slovenski narod je takrat rekel, da je spoznal, da vodi pot, po kateri je bil hodil, neizprosno v narodovo smrt, in da jo zaradi tega za vedno zapušča. Izjavil je tudi, da je po dolgem premišljevanju, tehtanju in iskanju našel novo pot, ki po njegovem odkritosrčnem prepričanju vodi v življenje; z vero v srcu stopa na to novo pot.

Ta zgodovinski prelom je podoben sklepu armade, ki je podrla za seboj mostove in izročila svojo usodo novim obrežjem in nepoznanim obzorjem.

Ta prelom ima nekaj posebnosti, ki mu dajejo poseben značaj, pomen in vrednost.

29. oktober ni bil storjen vrtoglavo, lahkomiselno, v nekakem pijanem, sentimentalnem vzdušju. Priprave nanj so trajale več kot sto let: od Ilirizma, mimo kratkih sončnih dni leta 1848, mimo prekipevajočih ljudskih taborov ob koncu preteklega stoletja, katoliških shodov z resolucijami, ki so kazale smer naših želja, pa vse dokler ni prva svetovna vojna sprostila vseh narodovih sil in zgostila moč njegove volje v vrsto zgodovinskih aktov: Izjava Jugoslovanskega narodnega odbora v Londonu, resolucija srbske narodne skupščine v Nišu, Krfski pakt, aleluja Majniške deklaracije leta 1917, ustanovitev slovenske vlade in vrhunec: 29. oktober, kjer smo rekli, da zapuščamo staro za vselej in da gremo na novo pot tudi za vselej.

29. oktober ni bil storjen pod pritiskom, ampak prostovoljno, po svobodni odločitvi naroda in njegovih voditeljev. Izjava nosi pečat sodelovanja in odobritve vseh slovenskih političnih gibanj — razen komunistov; slovesno so jo potrdili slovenski ljudje vseh stanov, poklicev in svetovnih nazorov. Pomislimo le na stotisoče podpisov, ki so jih na Majniško deklaracijo zbrale slovenske žene in to v času vojne, polne grozot. Nobena druga slovenska narodna odločitev ni tej podobna.

29. oktober je zgodovinsko dejanje, ki je bilo pripravljeno in storjeno navkljub prekin sodom in puškinim cevem na prsih. Možje, ki so ga pripravljali in končno izpeljali, in vsi, ki so ga podpisali v dimu vojne, so vedeli, kaj tvegajo; saj je avstrijska oblast še imela vso moč in vsa sredstva, da uveljavi svojo postavo in kaznuje. 29. oktober je bil torej junaško dejanje, storjeno v brk življenjski nevarnosti.

In še ena značilnost: možje, ki so to zgodovinsko dejanje storili, so bili prepričani, da je bilo v danih okoliščinah odrešilno. Zakaj?

a) Poznali so Londonski pakt iz leta 1915 in vso njegovo grozoto za bodočnost velikega dela Slovencev in Hrvatov. Ko so preučevali položaj, so lahko z gotovostjo računali, kaj bi se zgodilo, če bi po razpadu avstro-ogrske države nastala praznina in v tej praznini v zraku slovenski narod, brez prijateljev in brez učinkovite lastne obrambe. Lahko so računali, da bo slovensko ozemlje pograbila italijanska grabežljivost, in to ne le do meja Londonskega pakta, ki so ga že bile odobrile vse zmagovite velesile — razen Združenih držav — ampak še vse bolj proti vzhodu. Vedeli so, da slovenski narod sam tega ne bo mogel preprečiti, prav tako tega ne bi mogli preprečiti Hrvatje če bi ostali sami pred pošastjo Londonskega pakta. Zato lahko rečemo, da so bili možje, ki so napisali in podpisali izjavo o skupnosti Srbov, Hrvatov in Slovencev, politično zreli in državniško dalekovidni... Brez tega zgodovinskega dejanja ne bi bilo Jugoslavije in Slovenija bi prav gotovo ne bila njen del, ampak pokrajina grabežljivega soseda.

b) Poznali so Londonski pakt, prav gotovo pa niso poznali drugih nakan, ki so šele zadnja leta prišle na dan iz tajnih arhivov velikih držav. Med drugim niso vedeli, da je italijanska mirovna delegacija imela pripravljen konkreten Sonninov predlog "za vsak slučaj", naj se italijanske meje pomaknejo od črte Londonskega pakta do Trojan, kjer bi se srečali z Avstrijo, ki naj bi ji priključili slovensko Štajersko. Tudi niso mogli vedeti, da je ameriška mirovna komisija, ki je prepotovala Koroško, prepričala ameriško mirovno delegacijo v Parizu, da so Karavanke naravna meja med Avstrijo in Slovenijo; v nadaljnem predlogu je komisija zagovarjala stališče, naj se avstrijsko — slovenska meja južno od Drave pomakne na črto Šoštanj — Konjice — Ptuj. Danes gledamo nazaj in se zavedamo, ob kakšnem nevarnem plazu je takrat stopal naš narod. Ko bi zgrešil le en korak, bi ga zasul nemški in italijanski plaz. Lahko torej našim preudarnim možem in še samim sebi častitamo, da smo prav hodili, morda podzavestno prav bodili — pa saj se božja previdnost poslužuje tudi podzavesti, da ubrani narode smrtne nevarnosti. Nova država, ki smo se ji priključili, in ki se je kmalu potem razširila v prostrano državo Srbov, Hrvatov in Slovencev, je te plazove zaustavila. Sprožili so se šele dvajset let pozneje; takrat smo videli in na lastni koži občutili, kako bi izgledal severni del Jugoslavije, posebej pa še Slovenija, če ne bi bilo obzidja 29. oktobra, ki ga je postavila državniška sposobnost naših voditeljev po stoletnih pripravah in ob sodelovanju vsega naroda.

Še eno značilnost je treba poudariti. Zgodovinski akt 29. oktobra nosi tudi pečat slovenski duhovnih sil: naše Cerkve, katere predstavniki so imeli vodilno vlogo pri pripravah in pri nabiranju podpisov za deklaracijo, in naših prosvetnih ter kulturnih ustanov.

Odgovor na naše prvo vprašanje torej ni težak. Kaj proslavljamo? Proslavjamo največji dan v naši zgodovini, ko smo krenili s poti, ki vodi v narodovo smrt, in šli na pot, ki vodi v narodovo življenje. Praznujemo zgodovinski dan, ki so ga študirali, sestavljali in mu merili odgovornost poklicani voditelji našega naroda; zanj so se odločili najprej z razumom, potem šele s srcem. Storili so ga v zadnjem trenutku in v nevarnih dneh, pogumno so gledali smrti v obraz in z zaupanjem v bodočnost, naj so vedeli, da stoji za njimi ves slovenski narod in da bo 29. oktober potrdila tudi zgodovina. To zgodovinsko dejanje praznujemo s spoštovanjem in ljubeznijo, saj spada med naša največja in najsvetejša izročila, ki so trdno zakoreninjena v nas. 29. oktober je svetilnik, ki razsvetljuje daljni cilj, za katerega se je naš narod odločil in kateremu se je zaprisegel.

Zakaj proslavljamo 29. oktober? Odgovor na to vprašanje je na prvi pogled težji. Težji je zaradi težkih dogodkov zadnjih 40 let, pa tudi zaradi temnih obzorij pred nami.

1.) Zadjih štirideset let z vsem, kar se je zgodilo pomembnega za naš obstoj in napredek, na prvi pogled in človeško govorjeno, ne opravičuje upov in nad, ob katerih je bil napisan 29. oktober 1919. Poglejmo obračun!

1.) Nekaj dni potem, 11. novembra, je premirje odsekalo od slovenskega narodnega telesa tretjino zemlje in krvi, ki je padla pod Italijo.

2.) Leto pozneje smo spet izgubili desetino naše zemlje in krvi, ki je prišla pod nemško oblast. V teku enega leta smo zgubili bitne dele našega naroda, dve zibelki naše kulture: Celovec in Gorico, in slovenska pljuča na morje. Obrezani, oskrunjeni in oropani smo prišli v novo državo, kamor smo upali prinesti vse, kar imamo: zemljo, ljudi, izročila in kulturo. In nova država nam ni mogla pomagati.

3.) Potem je prišel Vidovdan. To je bil dan prevare, in krivi zanj niso bili naši sovražniki, ampak nekateri slovenski predstavniki in naši bratje, katere smo z zaupanjem objeli. Vidovdan je zanikal enakopravnost med narodi skupne države in ohromil svoboden razvoj slovenske narodne samobitnosti.

4.) Potem je prišla kraljeva diktatura, ki je v rokah malih, kratkovidnih in oblastiželjih ljudi porušila Slovencem politične in prosvetne organizacije, česar niti Nemci niso storili. Diktaturi je sledila kratka pomlad, edina v tem žalostnem razdobju, leta velikih taborov, leta velikih resolucij, novih vzponov in slovenskih uspehov.

5.) Prišla je katastrofa vojne in okupacije, ki je imela jasen namen, da Slovence fizično iztrebi in naš prostor izprazni

6.) Ko je odhrumela vojna vihra in pustila za seboj na desetine tisočev slovenskih grobov, razvaline družin in domov, razdejanje duhovnih vrednot, je prišla zadnja katastrofa: komunizem. Množile so se grmade slovenskih življenj, rušili domovi, začela se je vojna proti slovenski duši in njenim svetinjam. Ta diktatura še vedno traja in ne vemo, kdaj bo prišel konec.

Obračun je torej katastrofalen. Skoro nobeden izmed upov, ki jih je naš narod položil v 29. oktober, se ni izpolnil. Naprotno: nova pot je vodila v hujše, na njej so nam razdejali večji del vsega, kar smo na stari poti imeli

Zakaj naj se torej spominjamo dneva, ki je začetek križevega pota in Kalvarije? To vprašanje je upravičeno, pa čeprav morda ni prav postavljeno.

Ali je zares 29. oktober kriv vsega tega gorja?

29. oktober ni kriv našega narodnega razkosanja, marveč je prav gotovo preprečil, da ni postalo totalno.

29. oktober ni kriv Vidovdana, zakrivila so ga pohlepna računanja malih oblastiželjnih ljudi. Ne pozabimo, da je izglasovalo večino nekaj zaslepljenih slovenskih glasov, ki vsebine 29. oktobra niso razumeli.

Kraljevo diktaturo je rodila prevara Vidovdana. Toda kljub njenim osnovnim slabostim, je navsezadnje tudi nekaj prispevala k idealom 29. oktobra. Preprečila je namreč razsulo države, ki bi jo bila sicer doletela usoda, ki nam je bila namenjana po prvi svetovni vojni, in ki se je uresničila v začetku druge. Tako se je državna skupnost ohranila; doživeli smo kratko pomlad tik pred vojno, naša država je preživela vojni potres in čaka na dan, ko bo dobila tudi življenjsko vsebino, ki so jo v 29. oktober vdihnili njeni tvorci.

Okupacije ni zakrivil 29. oktober. Da je bila državna skupnost taka, kot jo je zasnoval 29. oktober, bi bila katastrofa okupacije morda poznejša in manj divja; in ko gledamo na razvoj vojne v njeni organski celoti, moramo priznati, da bi se ji mogli izogniti.

Za komunistična razdejanja 29. oktober ne nosi krivde, niti posredne, niti neposredne. Komunistična diktatura je bila spočeta drugod, prinešena od drugod, vsiljena od drugod. Vsi trije narodi, ki jih je 29. oktober združil, so v enaki meri proti komunizmu in v enaki meri trpijo pod njim. Svetovni položaj pa je tak, da se tudi njihova združena volja komunizma ne more otresti.

Če pa pomislimo poleg negativnega obračuna na pozitivne postavke zadnjih štiridesetih let, lahko rečemo, da koncem koncev tudi pot 29. oktobra — kakor strašna je zares bila — ni bila brez vsakih pridobitev za naš narod.

Danes, po 40 letih, se je v slovenske meje vrnilo nad pol milijona Slovencev in slovensko ozemlje sega do morja. Težko je reči, v koliko sta zamisel skupne države in slovenski nacionalizem pomagala prekvasiti tudi internacionalizem v komunistični duši, zdi se mi pa nestvarno in neverjetno, če bi trdili, da ti dve gonilni sili nista ostali brez sledov tudi pri komunističnih oblastnikih.

Danes, po štiridesetih letih, imamo slovensko vseučilišče in slovensko akademijo, imamo nešteto gimnazij, imamo nešteto ljudskih šol, kjer povsod poučujejo naš jezik. Komunizem je vse to pustil, celo razširil. To nam je dal 29. oktober, ki ga plazovi vojn in diktatur niso odnesli.

Gospodarske sile našega naroda so se v drugačni, manj produktivni obliki, pomnožile, in čakajo le še razmaha v obnovljeni svobodi.

Državna skupnost je ostala. Struktura nove države je preoblikovana, in priznati moramo, da se nove oblike mnogo bolj približujejo idealom 29. oktobra, kot pa one pred vojno. Korenine skupnosti so se poglobile in nekatere ovire so se razblinile.

Teh štirideset prošlih strašnih let ni v ničemur zanikalo daljnovidnosti, veličine in osnov 29. oktobra, ki so danes prav tako sveže, resnične in trdne, kot so bile pred štiridesetimi leti, ko so jih prebrali v Narodnem veču. Teh štirideset let je morda le pripomoglo k temu, da so načela 29. oktobra postala še bolj čista in da so sredstva, ki vodijo do njih — v ognju bridkih preizkušenj — postala še vidnejša.

Zgodovinski dan 29. oktobra ostane tudi danes to, kar je bil: svetal in daljnovidni dokument in dejanje, ki ohranja za nas vrednost potokaza v življenju naroda.

Tako nam govori preteklost. In prihodnjost?

Pogled v bodočnost je teman. Niti mi, ki smo takorekoč objekti zgodovine, niti oni, ki o bodočnosti odločujejo, ne vidijo niti bližnjih, niti daljnih obzorij.

Kako dolgo bo komunizem pri nas vladal? Kako dolgo bo vladal na vzhodu? Kako se bo zrušil? V notranjo evolucijo? Z uporom? S pritiskom od zunaj? Kdo ve? Kdo si upa prerokovati, kdo obljubljati? In kaj bo potem, če bi se komunistična diktatura zrušila? Kdo ve, kdo si upa prerokovati, kdo kaj obljubljati?

Vendar pa se mi zdi, da je v tem meglenem ozračju nekaj trdnih postavk, ki se jih lahko oklenemo in oprti nanje skušamo prodreti skozi mrak bodočnosti.

Ena izmed teh trdnih postavk je dejstvo, da ni nevarnost za naš narodni obstoj, ki se je v tako jasni luči pokazala za časa kraljeve diktature in ob drugi svetovni vojni, nič manjša. Ni si treba delati nobenih utvar: italijanski pritisk živi dalje, pohlep po naših krajih tli dalje, treba je le novih, ugodnih priložnosti, da se bo razvnel in sili v isto smer (primer: na italijanskih šolah učijo danes, da se Italija pravno ni nikoli odrekla Primorju). Isto velja za nemškega soseda (primer, šolski spor na Koroškem; oblast zanika tozadevne člene v mirovni pogodbi). Italijani in Nemci nas nimajo za narod, ampak le za zemljepisno ime, ki označuje prehodno pot, po kateri eni silijo k morju, drugi pa v srednjeevropsko zaledje. To je postavka, ki jo lahko imenujemo "stalnica", kadar govorimo o slovenski narodni bodočnosti. Vsa evropska zbiranja, na katera nekateri polagajo svoje rahle — ne rečemo neiskrene — nade, tega dejstva ne spremenijo. Nad nami, ki smo majhni, bo vedno visel nemški in italijanski pohlep.

Upoštevajoč to postavko, moramo resno računati, da bo ta pohlep po naši zemlji prišel do izraza takoj, če bi razsulo komunističnega režima v Jugoslaviji pomenilo tudi razsulo državne skupnosti. V takem primeru bo Evropa poslala v Jugoslavijo svoje "reditelje", ki bodo — ne mislimo na Ameriko! spet Nemci in Italijani, zvesti zavez-

(Nadaljevanje na 3. strani)

ARGENTINA

Po poročilu, ki so ga predsedniku dr. Frondiziju podali po njegovi vrnitvi z obiska v USA, notranji minister in zastopnik min. za narodno obrambo dr. Vitolo, državni sekretarji za vojsko gen. Pacheco, za letalstvo comodoro Abrahin in za mornarico kontradmiral Estevez ter šef buenosaireške policije mornariški kapetan de Vega o zadnjem peronistično - komunističnem poskusu prevrata s proglasitvijo splošne stavke, s katero so hoteli tudi preprečiti predsednikov obisk Sev Ameriki, je bilo objavljeno, da bodo v vladi izvršili večje spremembe, ter da bodo odstranjeni vsi, ki so javno ali tajno dajali potuho peronističnim gremijem ali povsem ne odobravajo splošne notranje in zunanje politike vlade. Prvi je bil na vrsti minister za delo Oskar Allende, ki je simpatiziral s peronističnimi gremiji ter tudi podpiral nekatere njihove akcije. Moral je podati ostavko. Predsednik jo je sprejel. Za njegovega naslednika je bil imenovan dosedanji državni tajnik v notranjem ministrstvu dr. David Blejer.

Holandski princ Bernard se je za pustne dni kot gost vlade mudil dva dni v Buenos Airesu na povratku iz Čila. Iz Buenos Airesa je odpotoval na obisk v Paraguay, nato se bo pa še ustavil v Brasilu in v Mehiki.

V Argentini se bo šolsko leto 1959-60 začelo dne 16. marca.

Državna petrolejska družba YPF je razpisala licitacijo za vrtanje 4557 novih petrolejskih vrelcev v južnih provincah.

Novice iz Slovenije

Umrli so. V Ljubljani: Ernest Tomažič, žel. upok., Anton Wabra, upok., Radica Podbrežnik, dijakinja, Riko Damjanovič, blagajnik Narodne banke v p., Dr. Aleksander Trtnik, zdravnik olarinolaringeološke klinike, Franc Rudež, polic. nadz. v p., Berti Novak, roj. Punčoh, Marija Lekše, Ana Arhar, roj Babnik, Marija Lorber, roj. Šepic, Jože Seunig, dir. podjetja Intertrade, Antonija Kostanjevec, roj. Žvokelj, Mojca Bergant, Mirko Martinčič, upok., Jože Bergman, Jože Jevsenak, vajenec, Simon Blazina, Marija Stegu, roj. Mahkot, vdova po vet. inšpektorju, Anton Jerant, žel. kurjač, Jože Doležal, frizerski mojster in Julija Rutar, roj. Fajfar v Kranju, Amalija Negovetič, roj. Drnovšek v Brežicah, Oroslav Železnik, učitelj v p. v Kamnici, Anton Bolka v Stožicah, Franc Jager, rečni nadzornik v Letušu, Marija Slabe iz Podsmreke, Franc Kunej uslužbenec zadruge v Brežicah, Franc Goričan, krojač v Celju, Marija Turnšek, roj. Veršec v Celju, Alojz Lisjak, žel. upok. v Celju, Marica Kolenc, pos. v Gornjem gradu, Franc Dovč, kmet iz Tomačevega, Peter Malec, upok. v Kranju, Terezija Kopačin, roj. Žorž v Celju, Alojzija Vipotnik, roj. Robavs v Zagorju ob Savi, Franc Rastaž, obratovodja Lesne industrije v Kočevju, Marica Bobnar, v Devici Mariji v Polju, Franja Rotar, roj. Pirc v Litiji, Ivan Perič, bičevnikarski mojster na Lavrci, Jože Gričar, direktor trgovskega podjetja Železnina v Novem mestu, Ivan Gantar, šolski upravitelj v p. v Dev. Mariji v Polju, Alojzij Seren, gost. v Radomljah, Albina Zakotnik, v Dravljah, Helena Jelen v Celju, Marija Gorjanc v Britofu pri Kranju, Anton Štanta na Vrhniki, Živko Schoenlieb v Št. Vidu, Slavica Zinauer, roj. Kurant v Mariboru, Jože Bonaventura Toplišek, župni upravitelj v Razboru, Franc Opalk, šofer v. Krškem, Franc Rojnik v Braslovčah, Antonija Lipovec, roj. Lakota v Dol. Logatcu, Franc Štajnar, posestnik in biv. mesar v Domžalah, Džordže Šket v Selnici ob Dravi, Marija Volčjak, roj. Hafner v Stari Loki, Adela Šegula, vdova v Litiji, Ivan Zavšek v Celju, Terezija Sitar, vdova po žel. zvaničniku v Stožicah in ing. Josip Škoberne v Št. Juriju pri Celju.

V **Ljubljani** je umrl za rakom dr. Ivan Kržan, biv. ravnatelj Ljudske posojilnice. Pokopali so ga 18. jan. pri Sv. Križu.

SLOVENCI V ARGENTINI

BUENOS AIRES

Veselo slovensko pustovanje

v nedeljo dne 8. februarja na področju Velikega Buenos Airesa je bilo na treh krajih. Društvo Slovencev je priredilo veliko pustno veselico na slovenski pristavi v Moronu, Naš dom v San Justu v svojih društvenih prostorih v San Justu, Društvo Slovenska vas v Lanusu pa prav tako v svojem društvenem domu. Vse tri prireditve so bile dobro obiskane ter so potekale v veselem in brezskrbnem razpoloženju ob dobro pripravljenih kuhinjskih dobrotah, ki prihajajo na mize na pustno nedeljo po slovenskih domovih.

Posebno lepa je bila udeležba na Pristavi. Pod košatim ombujem je ležal na mrtvaškem odru pust. V večernih urah so ga ob zvokih Radeckijeve koračnice in žalnih akordov dvignili, nosili v sprevodu po veseličnem prostoru, nato ga pa na mladinski pristavi zažgali ob vrišču in kriku maškar in joku pustove vdove.

Številnim otrokom je na pristavi pripravih veliko veselja g. Pavle Homan, ki je nastopal na veseličnem prostoru kot razposajani kurent, po zažigu pusta pa kot njegova vdova. Stalno ga je spremljal trop otrok, se zapikaval vanj ter se z njim podil po obeh pristavah.

Za plesalce je bilo dobro poskrbljeno s številnimi novimi ploščami, pa tudi harmonika jih je pridno vabila na plesišče. Pustna veselica je trajala do polnoči, nakar so se rojaki zadovoljni razšli.

Čisti dobiček prireditve je šel v dobrodelni sklad Društva Slovencev.

Družabne prireditve v Našem domu v San Justu so vedno dobro obiskane, ker so polne domačnosti. Taka je bila tudi pustna družabna prireditev. Udeležilo se je je res lepo število rojakov. Vsi so prišli na svoj račun. Tisti, ki so se radi zavrteli, kakor tisti, ki so hoteli ob dobro pripravljenih jedilih in hladni pijači prebiti s prijatelji in znanci prijeten večer. Veselo razpoloženje je trajalo pozno v noč.

Tudi v Lanusu so imeli v Društvenem domu lep obisk. Tamošnji rojaki lepo skupaj drže, in zato sleherna akcija, ki se je lotijo tudi uspe. Zato je bilo tudi na pustni veselici veselo in nikomur ni bilo žal, da se je je udeležil. Kuhinja je bila dobro založena s pustnimi dobrotami in tudi pijača je bila hladna.

OSEBNE NOVICE

Poroka. V Bariločah se je dne 31. januarja t. l. poročila gdč. Emica Habjan, hčerka uglednega slovenskega rojaka g. Janka Habjana z g. Enriquejem Guzman-om. Pri poročni maši so peli slovenski rojaki iz Bariloč in slovenski buenosaireški gostje. Posebno se je odlikoval kot solist g. Klemenčič. Slovenske melodije so napolnile s prisrčnostjo malo bariloško cerkvico in srca vseh navzočih. Prav gotovo je naše petje tisto, česar ljudje v osamljenih prekomorskih krajih najbolj pogrešajo.

Mlademu paru ob vstopu v novo življenje iskreno čestitamo, želimo mnogo sreče in božjega blagoslova.

Družinska sreča. V družini g. Petra Ranta in njegove žene ge Regine, roj. Lesar v Bahia Blanca, se je dne 6. februarja rodila hčerka Lucija. Srečnim staršem naše čestitke.

G. Dinko Bertoncelj, ki se je dve leti mudil s člani argentinske znanstvene misije na Antarktiki na argentinski postojanki General Belgrano, se je te dni vrnil v Buenos Aires. G. Bertoncelj je prvi Slovenec, ki je bil na antarktičnem področju. Zanimivi odlomki iz njegovega dnevnika so objavljeni v let. Zborniku-Koledarju Svobodne Slovenije. Iskreno mu želimo, da se bi se med nami res dobro in domače počutil.

Župnik Anton Ravnikar – 60 letnik

Tiho, kakršen je kraj, kjer sedaj živi, je g. Anton Ravnikar obhajal svojo 60 letnico. Doma iz Cavernega, župnija Stara Loka, se je rodil 15. januarja 1899. Starši, trdni in ugledni kmetje, so sina Antona poslali v gimnazijo v Ljubljano, kjer je bil gojenec Marijanišča pod vodstvom svojega ožjega rojaka prošta Andreja Kalana. Po končanem bogoslovju je bil 29. junija 1923 posvečen v duhovnika kot sošolec sedanjega ljubljanskega pom. škofa in administratorja Msgr. Antona Vovka. Kaplanoval je v Višnji gori, Mirni peči in v Šmarju pri Ljubljani, kjer je bil nekaj časa kot ekspozit na Grosupljem, dokler l. 1933 ni prevzel po bolehnem dekanu Pešcu župnije Šmarje same.

Osebno je jubilant velika dobričina, čeprav pokrit s trdo gorenjsko skorjo. To vedo dobro njegovi sošolci, duhovni sobratje in verniki, med katerimi je deloval. Zelo sposoben in hkrati priden vsa duhovniška leta, je na vseh službenih mestih storil mnogo v verskem, gospodarskem in političnem pogledu. Kot kaplan je začel delovati v razrvanih letih po prvi svetovni vojni, ki se je v posledicah moralnega življenja poznala tudi sicer v mirnih kmetskih župnijah; dalje v ostrih političnih borbah, ki bi mogle imeti zelo pogubne verskokulturne posledice, če bi slovenska duhovščina tedaj z ostalimi slovenskimi kat. izobraženci z vso temeljitostjo ne opravila svojega dela pri zbiranju, organiziranju in vzgajanju slovenske mladine v Marijinih družbah ter mladinski orlovski organizaciji. Med to slovensko duhovščino je tudi g. župnik Ravnikar tedaj postavljal temelje solidnemu farnemu življenju za desetletja, da je bilo tako slovensko ljudstvo pripravljeno na komunistično revolucijo med II. svetovno vojno.

Svoje gospodarske sposobnosti pa je g. Ravnikar pokazal zlasti, ko je postal župnik v Šmarju, kjer je bilo treba urediti cerkveno in župnijsko gospodarstvo ter temeljito popraviti cerkev. Ni se bal dela in skrbi, pa je uspel tako, da so mu morali vsi čestitati. Gospodarsko sposobnost in svojo dobroto pa je združil v drugi svetovni vojni, ko je imel v svoji hiši kar cel "trop" sobratov duhovnikov kot beguncev, kjer je vsak dobil žlico in postelj. Koliko je pomagal semenišču in drugim potrebnim, ve samo Bog.

Begunska leta je preživljal najprej v Treviso, nato pa pri kapucinih v Tirolah, dokler se ni leta 1947 preselil v Argentino, kjer je bil kaplan v Moronu, Lobosu in San Fernandu. L. 1950 je postal hišni duhovnik sester častilk presv. Rešnjega Telesa v Manuel Ocampo v prov. Buenos Aires. Iz napornega farnega življenja v Argentini, kjer ni nikdar miru, je našel pokoj ob samostanu in svojih čebelicah, ki ga zabavajo in živijo. Prav tam je pripravljen sprejeti svoje rojake, zlasti duhovnike, in jim privoščiti nekaj mirnih dni.

Čeprav odmaknjen od skupnega slovenskega življenja, se zanj živo zanima in s svojo dobroto bogato in stalno podpira skupne slovenske ustanove. K nje govemu življenskemu jubileju mu iz srca čestitamo, se mu zahvalimo za vse, kar je dobrega storil ljudem in raznim slovenskim ustanovam, doma in v izseljenstvu, ter mu želimo zdravja in moči za naslednja leta.

Vsak teden ena

TI PRVA MOJA LJUBICA...

Ti prva moja ljubica,
ti ljubica moja prava,
od mojega srca pozdravljena,
stotisočkrat bodi zdrava!

Pa kadar se ti možila boš,
jaz priti ne bom pozabil,
in če me ti povabila ne boš,
jaz sam se bom povabil.

Poslušaj, da pesem zapojem ti,
čul v Krajini sem jo Beli:
"Oj Marica, kaj si tak žalostna,
poglej, kak so svatje veseli!"

"Kaj bi ne bila žalostna,
ko sem se poročila,
udala se možu nedragemu,
kaj žalostna bi ne bila?!"

Ko jagmila sta se z ženinom,
ona vedno je bila zadnja,
ko robce delili so s šalami,
je v robec zaplakala jadna.

Pa pride polnoč in ugasne se luč,
tega čakala kri je mlada,
zdaj vse navzkrižem poljublja se,
to je stara naša navada.

Med devojkami zavreščalo je,
to bil je zorenski Mate,
še starešina Lukič potem
si brisal je brke košate!

A ženin poljubil Marice ni,
nekdo jo je drugi poljubil,
to mrtvega dragega bil je poljub,
ki jo zaman je snubil.

In k možu ni v posteljo legla nikdar,
od dne do dne bolj je bledela
in v dalje neznane z velikimi
očmi je hrepenela.

A zapojmo le, saj smo mladi,
saj smo mladi in zdravi,
in kadar žalost mimo gre,
pri nas se ne ustavi.

Koroška

Avstrijska koalicijska vlada je decembra na svoji seji sklenila, da bodo leta 1959 ponovno začeli v prosvetnem ministerstvu razgovore s predstavniki narodnih manjšin za novi zakon o manjšinskem šolstvu.

V **Celovcu** je zborovala učiteljska zveza Avstrijske ljudske stranke. Zborovalci so ugotovili, da vlada zaradi raznih nasprotujočih si odlokov koroške deželne vlade velika zmeda v šolstvu v Rožu, Zilji in Podjuni. Učitelji so zahtevali novo ureditev pouka. Pritoževali so se ogorčeno nad izjavo deželnega glavarja Wedeniga, ki je dejal, da so nekateri organi izvajali pritisk nad starši. Učitelji so zavračali očitek kot neosnovan. Seveda so molčali kot grob o "Memorandumu koroških Slovencev", ki ga je Narodni svet izročil zvezni in deželni vladi in ki so ga objavili tudi listi. V tem Memorandumu je namreč podrobno popisan in dokumentiran pritisk na starše.

O koroškem šolskem vprašanju piše tudi avstrijski in svetovni tisk. Tako je švicarska "Neue Zuericher Zeitung" dne 30. nov. 1958 ugotovila, da nudi šolsko vprašanje na Koroškem "mračno sliko" in da je potegnjeno v strankarske boje med socialistično in ljudsko stranko. Socialistična stranka, ki je na krmilu na Koroškem, hoče pridobiti tako slovenske kot nemške glasove. Prav zato pa je sedanja politična smer stranke protislovna in vijugasta. Avstrijski tednik "Heute", glasilo socialističnih izobražencev na Dunaju, pa se zavzema za kompromisno rešitev vprašanja. Člankar pravi, da je uredba o dvojezičnem šolstvu mnogo doprinesla, da je Južna Koroška ostala v Avstriji. Ko pa je ostala južna meja nesporna, pa so dvignili glavo šovinisti in začeli gonjo proti "nasilni" uredbi. Pisec pravi dalje, da bo treba "dvojezično šolo na nek način obdržati, kajti z mirom bo prebivalstvo prišlo do spoznanja, da znanje slovenščine ne škoduje."

"Das Menschenrecht", glasilo Avstrijske lige za človečanske pravice, analizira vprašanje dvojezične šole in pravi, da bo moral večinski narod nekaj malega žrtvovati, če pa ne bo tega storil, v manjšinski politiki ni dobre volje. List navaja tudi znane Gruberjeve izjave o hvalevredni ureditvi dvojezičnega šolstva, ko so bila v Londonu l. 1949 pogajanja za avstrijsko državno pogodbo.

(Nadaljevanje iz 2. strani)

niki NATO, zapadnoevropske vojaške zveze in drugih takšnih skupnosti. To velja za Slovenijo. Za Hrvaško pa verjetno recept Londonskega pakta ali pa Hitler — Mussolinijeve "ureditve" leta 1941.

Če se vmeša Rusija, bo na našem narodnem ozemlju izbruhnila vojna.

Druga "stalnica". Razsulo komunizma bi odprlo nove perspektive na našem državnem ozemlju in še dalje proti jugovzhodu; morda bi se spet za korak približali končnemu idealu: lastne države v okviru večje skupnosti Južnih Slovanov.

Če upoštevamo te stalnice in se ne vdajamo iluzijam, da Evropa potrebuje novih narodov, ampak se zavedamo, da se jih bo otepala, lahko rečemo, da bodi direktiva za našo bodočnost: sledimo naprej smernicam 29. oktobra v nespremenjeni obliki. Ta pot vodi v naše življenje, vsaka druga pot vodi slejkoprej v našo narodno smrt.

STANKO MAJCEN

Bogar Meho in Marija

I

Krščen je bil za Melhiorja, otroci smo ga klicali za Meha, Marija pa je bila ona prava in edina, Mati božja in devic Devica..

Toda tega je že nekaj desetletij in hudo mi je, ko zbiram spomine. Zbledeli so, zamrli v črti in barvi in komaj še si prikličem sliko v spomin.

V kmetskem domu velika 'hiša', dve okni proti soncu, dve v senco. Svetlo v hiši kakor pod samim soncem. Pod se kar bliska v oknih in na videz še po stenah, tako je bel. Te stene so ovešene z načetimi, na pol obdelanimi in dodelanimi razpeli s Križanim, ki mu glava še gleda iz grobe lipove gmote, Bogu podobna, rebra so že prešteta na levi in desni, tudi je že zaznamovano z grafitnim križcem mesto, kjer naj bo popek, prt okrog ledij pa je še kakor iz repe izrezan, brezobličen in surov, o nogah še nikakega sledu. Teh križev je najmanj dvakrat po deset, v raznih velikostih. Barva se še ni dotaknila lesa. Lipovina ponekod poka, kakor bi bila žejna vode, ponekod so razpoke zadelane z lesom in na novo poskobljene, vendar se telesu pozna, da ni iz enega lesa: mašilo se divje razločuje od temelja... So pač umetnine, kakor jih je umetnik po navdihu zoblikoval, in kjer mu je navdih zastal, tam je zastalo tudi rezilo.

Meho sam stoji pred veliko zeleno pečjo v srajci in bragešah in nas vprašujoče gleda. Podoba je, da stoji pred pečjo tudi, kadar je sam, po ure in ure in gleda v te stene.

Meho je bled človek tridesetih let, upadlih oči in sršečih obrvi. Tudi pogled mu je 'bled'. Nikoli nismo otroci temu pogledu rekli drugače, čeprav točno ne vem, kaj naj bi beseda pomenila. Mož je pač sanjal, ko je gledal; gledal je nekako iz velike globine, od daleč, in komaj mu je pogled na tej dolgi poti dosegel naše otroške oči...

"Meho, Meho, Meho... kaj imate gotovega? Župnik čaka, ključarji so nejevoljni, fara godrnja... Kdaj bo misijonski križ končan?"

Mehu se je pogled užalostil, naglo je pregledal galerijo svojih krucifiksov, dve steni z dvajsetimi križi, in ko tudi sam ni mogel dognati drugega, kakor da misijonskega križa še niti začel ni, se je živo sklonil nad odprto miznico, posegel po ščepec tobaka, si ga zatlačil v pipo in zapalil.

"Ah, kaj ti vaši križi in misijoni, sedimo rajši in se kaj pomenimo!"

Meho je bil ves v soncu, ko je govoril te besede; ali je čez dan delal kaj ali nič, če so mu prišli otroci pod večer, je 'delo' zaključil kakor kak težak, si s krajcem predpasnika otrl s čela pot, ki ga ni bilo, poloputal predale, zmetal dleta, bate in rezila na kup in se ozrl po delavnici, kot bi hotel reči: "Žena, zdaj pa daj za četrtinko vina, nadelal sem se in zaslužil sem si".

Kakopak, žene ni bilo, saj Meho je bil samec, četrtinke vina pa tudi od nikoder, saj Miholjeva hiša, ki je v njej vedril ni premogla vina. Bili smo tu samo otroci za delopust, in tudi to je bilo Mehu nekaj.

Odvezal si je predpasnik in ga zalučal visoko na peč. In vtren so bile odprte duri — delavnica naj se prevetri! — in vtren smo sedeli poleg njega na hlodih za Miholjevim hlevom.

To je bil čas, ko se je oglasil sneženski zvon v pozdrav Mariji, v spomin njenega materinstva in trpljenja, v hvalo njenih milosti in lepot; zvonjenje je kakor viselo v zraku, zibalo se nad hribom in dolom in uplahnilo daleč tam nekje nad murskim poljem, kamor so se bili zgubili zvočni valovi.

In smo Mehu zastavljali vprašanja po mili volji in brez reda:

"Ali se vam je tudi danes zlomilo rezilo?"

"Kaj pa lipov panj, ki so vam ga pripeljali ono soboto: bo za kaj ali ne bo za nič?"

"In barva, tista barva za žeblje, ali ste jo dobili?"

Meho je odgovarjal ali pa tudi ne; iz večine nam je žalostno gledal v oči, kot da sprašuje, ali mislimo res, ali se nam vse to res zdi tako važno? Njemu ne, Boga mi, da ne...

Naše najusodnejše odkritje je bilo to, da Meho svojih umotvorov ne spoštuje. Kar je viselo mlajših Zveličarjev po vinogradih, ob križiščih cest, na nevarnih zavinkih ali v strmih klancih, na starem lesu ali na novem, so bili vsi Mehovi. Toda Meho ni maral zanje. Vesel je bil, če se je dela znebil in če je prejel skromno plačilo. Ali so križ postavili in ali so njegovega Zveličarja na križ pripeli, ga ni zanimalo.

"Če je torej misijonski Zveličar gotov, kdaj, mislite, da ga bodo blagoslovili?"

Meho je položil glavo z desne rame na levo in se zgubljeno zazrl v ščavje Miholjeve brajde.

"To je župnikova stvar; tudi ga ne bom šel gledat, ko bo visel.. Naročili so ga, imeli ga bodo. Nisem umetnik, da bi jim odkrival čuda telesa in trpljenja, mislim, da se tudi naročilo ni tako glasilo. Križano telo pa bom izrezal, in naj bodo zadovoljni z njim, kakor bo."

S to obupno oceno njegovega dela se otroci nismo ravno strinjali; Mehovi bogovi niso bili nikomur v pohujšanje, kaj še za smeh ali kratek čas. Splošno pa je bilo mnenje, da mu pod rezbarsko roko nastajajo Kristusi vsi enaki, nekoliko topi v izrazu in netočni v anatomiji človeškega telesa. Iz župnikovih ust smo slišali celo stavek: Flectere si nequeo superos...' kar smo si razlagali tako, da Mehova umetnost ne uživa milosti niti v nebesih, kjer je vendar usmiljenje doma, kam li, da bi ugajala na zemlji.

Ljudje so žal govorili še vse drugače o Mehovih rezbarijah, toda to je bila že zloba. .

Čudno pa je bilo, da se Meho ni mogel lotiti kipov Matere božje, ki po stari navadi stoje na polici pod Kristusovimi nogami. Ne, Matere božje Meho ni prevzel, nje Meho ni dolžan postaviti na polico, o Materi božji naj se mu sploh ne govori, če naj ne bo zamere. Mati božja ni bila naročena, za Mater nima lesa ne rezil ne dleta ne batov, Matere božje ni 'študiral', zanjo nima barve ne obleke in sploh... Meho je bogar, Marije izdelujejo drugi,

Tak je bil Meho, kadar se je soseska razburjala, da so Mehova razpela brez Marij in da se je v faro vtihotapilo poganstvo ali vsaj kričeče krivoverstvo. Sin umira v smrtnih krčih na lesu križa, Matere pa pod njegovimi nogami ni, kjer je vedno bila, kot da je krščanski svet nanjo pozabil ali jo celo zavrgel...

"Meho, kje so vam Matere božje, ali ste jih zarezali?"

Meho se je nasmehnil. V tem nasmehu pa ni bilo šale. Nategnili smo ušesa, da ne bi zamudili nobene besede.

(Dalje v prihodnji številki)

Kako se reče

Casa prefabricada —**montažna hiša**, claraboya — (strešna) **lina**, entrepiso — **vmesno nadstropje** (ne: mednadstropje), puerta giratoria — **vrtljiva vrata**, ladrillo — **zidák**, ladrillo hueco — **votlák**, teja — **strêšnik**, cenicero — **pepélnik**, papel higiénico — **toaletni papir**, cámara de alquileres — **stanovanjski urad**, feria — **trg** (na odprtem prostoru), mercado — **tržnica** (trg v zaprtem prostoru), farmacia de turno — **dežurna lekarna**, vivero **drevésnica**, faro — **svetilnik**, cuenta corriente — **tekoči račun**, cédula de identidad — **(osebna) izkaznica**, impresión digital — **prstni odtis**, casilla de correo — **poštni predal**, guía telefónica — **telefonski imenik**, telefonska **knjiga**, lustrabotas (limpiabotas) — **snažilec čevljev**, cólegio de escribanos — **notarska zbórnica**, cierre relámpago —**zadrga** (Reissverschluss), úlcera — **želodčni čir**, hernia — **kila** ("pruh"), menú — **jedilnik**.

Kela **(zidarska) žlica**, **ometača**, kolter — **prešita odeja**, mašna — **pêntlja**, nudeljni — **rezanci**, **mužlji**, rena — **pokrovka**, šeflja — **zajemalka**, škrnicelj — (papirnata) **vrečka**, šmirgel — **smirek**, špula — **motek**, **tuljava**, špica — **konica**, ost (prav v pomenu špica pri kolesu), štirka — **škrob**, tuš — **prha** (prav v pomenu "tinta china"), tušati se — (o) **prhati se**, **iti pod prho**, **oškropiti se**, vitrih — **odpiráč**, **kljukec** (ganzúa), kravželj — **koder**, šnire — **vezalke**.

Tu sem navedel nekaj besed iz raznih področij, brez reda, tudi nekatere zelo udomačene izraze nemškega izvora, ki v knjižnjem jeziku niso dovoljeni. Morda izbira ni ravno posrečena, a je težko pisati tako, da bi bilo za vse prav. Marsikdo bo rekel — če bo sploh prebral —, da ni našel dosti ali ničesar novega, kdo drug se bo pa le česa naučil. Zase lahko povem, da sem šele pred kratkim izvedel, da je "casa prefabricada" **montažna hiša**. To besedo sem opazil v nekem časopisu, ki izhaja v Ljubljani, in potem sem vprašal jezikoslovca, ki je pred nekaj leti prišel iz domovine. Izraz je že popolnoma udomačen. Rabimo ga vsi! **Zidak**, **votlak**, **strešnik** — ali niso to praktične besede? Pomenijo posamezen kos zidne, votle ali strešne opeke. Še nekaj bi rad posebej poudaril: mercado — **tržnica**. Naše gospodinje navadno pravijo, da gredo na trg (feria), besede tržnica pa skoraj ne poznajo ali pa so jo že pozabile, tako so se navadile španskega izraza.

Že v začetku sem prosil bralce, da bi sodelovali pri tem jezikovnem kotičku, ki je zelo potreben. Kdor slovenščino dobro obvlada, naj bi napisal kako razpravico! Če piše vedno ista oseba, je vse preveč po enem kopitu in postane dolgočasno. Drugi pa naj bi sporočali španske besede, ki jih ne znajo povedati po naše! To se lahko napravi mimogrede. Ko gremo po cesti ali pa beremo argentinski časopis, vidimo dosti raznih napisov. Poskusimo jih prevesti v slovenščino! Marsikje se nam bo zataknilo — zapomnimo si tisti izraz in poizvedujmo, kako se reče v našem jeziku! Obrnite se na uredništvo Svobodne Slovenije, ki vam bo z veseljem ustreglo!

S L O V E N C I P O S V E T U

USA

Glasbena matica bo 15. marca t. l. nastopila v Clevelandu z uprizoritvijo Puccinijeve opere **enodejanke** "Sestra Angelika". Koncertni nastop bo pa obsegal več slovenskih narodnih in umetnih pesmi.

Slovenci v Clevelandu bodo aprila meseca lahko poslušali v dvorani pri Sv. Vidu opereto "Mežnarjeva Lizka". Igrali, odnosno peli, jo bodo "združeni igralci".

KANADA

Število Slovencev v Torontu in okolici se je pomnožilo, kajti krščeni so bili: Tomaž Valentin Tekavčič, sinček Valentina in Marjetke r. Medved; Irena Frančiška Pikovnik, hčerkica Edvarda in Ivanke r. Pečnik; **Janez** Gregorij Cerar, sinček Franca in Marice r. Bastič; Marija Frančiška Hočevar, hčerkica Stanislava in Pavle r. Blaž; Tomaž Srečko Mauser, sinček Otmarja in Ane r. Grilc; Marion Ana Radovan, hčerkica Jožefa in Pavle r. Štekar.

Nove slovenske družine v Kanadi so ustanovili naslednji rojaki: G. Štefan Kuzmič in Odrancev v Prekmurju in gdč. Terezija Balažič iz Gornje Lendave; g. Konrad Pavčnik iz Planine pri Sevnici in gdč. Ana Gabrič iz Sevnice ob Savi; g. Jožef Malešič in gdč. Ana Špehar, oba iz Vinice; g. Vinko Korošec in gdč. Marija Ulipi, oba iz Frankolovega pri Celju; g. Alojzij Franc Zajec iz Device Marije v Polju in gdč. Danijela Smrekar iz Maribora; g. Jožef Šparovec iz Žalne in gdč. Ivanka Hribar iz Ponove vasi; g. Aleš Likozar in gdč. Angela Koritnik, oba iz Cerkelj pri Kranju; g. Franjo Makovec iz Štrigove in gdč. Marinka Mlačnik iz Luč v Savinjski dolini.

V slovensko farno skupnost v Torontu so se vključili: Družine: g. Branko Rački iz Banjaloke pri Kočevju in Vlasta r. Podlipnik iz Ljubljane; g. Jože Princel z ženo Ivanko, oba iz Zabovcev pri Ptuju, g. Furjan Alojz z ženo Vekoslavo, r. Mihelič iz Ljubljane. Fantje poedinci: g. Alojzij Žabjek iz Rudnika pri Ljubljani, g. Vladimir Stritar, od Sv. Križa pri Kostanjevici; g. Franc Šumah iz Mežice; g. Gregor Rustija, g. Anton Princ, g. Ivan Murn, g. Janez Kozel, g. Jernej Traven. Dekleta poedinke: gdč. Marinka Mlačnik iz Luč v Savinjski dolini (se med tem poročila z g. Francem Makovcem), gdč. Angela Koritnik iz Cerkelj pri Kranju (se poročila z g. Alešom Likozarjem), gdč. Ivanka Hribar iz Ponove vasi (se poročila z g. Jožetom Šparovcem), gdč. Marija Mišmaš iz Ambrusa, gdč. Marija Horvat iz Gornje Bistrice pri Črensovcih, gdč. Antonija Leben iz Selc nad Škofjo Loko.

IZ TEDNA V TEDEN

(Nadaljevanje s 1. strani)

stojnost ter je že sito angleškega gospodstva.

V **Italiji** je predsednik republike Gronchi mislil vladno krizo rešiti na ta način, da ni sprejel ostavke Fanfanijeve vlade. Naprosil je Fanfanija, naj se predstavi parlamentu ter od njega zahteva zaupnico. Na ta predlog Fanfani ni pristal. Gronchi je nato naprosil prvaka krščansko-demokratske stranke Antonija Segni-ja naj sestavi novo vlado. Segni je bil že enkrat predsednik vlade. Na oblasti je bil 20 mesecev v času od 1955 do 1957. V tem času je v Italiji izvedel agrarno reformo. V političnem svetu uživa velik ugled. Vse stranke, razen komunistov, so njegovo določitev za bodočega predsednika sprejele z zadovoljstvom. Mnenja so tudi, da se mu bo posrečilo sestaviti vlado,

Zahodni svet navadno močno pretirava vojaško sposobnost Sovjetske zveze. To zatrjujejo v Rimu na podlagi podatkov, ki jih je zbrala jugoslovanska obveščevalna služba. Iz njenih podatkov je razvidno, da bo Sovjetska zveza šele leta 1965 pripravljena na vojno. Sovjetski zvezi se je doslej posrečilo, da so znali prikriti številne neuspehe, ki so jih imeli pri preizkušanju novega orožja, zlasti pa raketnih izstrelkov ter pošiljanja raket v vsemirje. Tako se je l. 1956 in 1957 30% vseh raketnih poizkusov ponesrečilo. Zaradi slabe izdelave se je razbilo 116 letal na reakcijski pogon, v času od marca 1956 do 1958 je pa bilo 2.400 drugih nesreč pri preizkušanju vojaškega materiala.

V **Iraku** imajo krizo vlade. 6 ministrov je odstopilo. Predsednik Kasem je v težavah, ker z ene strani nanj pritiska arabski Naser, z druge strani pa komunisti s podporo Sovjetske zveze. Kasem bi pa najraje ostal neodvisen in bi se rad otresel komunistov, ki so po zadnji revoluciji dobili precej vplivnih mest v javni upravi.

Zato je na mesto odstopivših ministrov imenoval nove, ki so vsi arabski nacionalisti in protikomunistično usmerjeni.

V **Južnoafriški uniji** je umrl predsedsednik vlade Daniel Malan. Znan je postal po svoji strogo rasistični zakonodaji, ki jo je izvajal v svoji državi z vso strogostjo.

Na **Japonskem** se pripravljajo na poroko prestolonaslednika Akihita z lepo meščanko, hčerko bogatega lastnika industrije riža. Na poroko, ki bo aprila meseca, je povabljenih 3.600 domačih in inozemskih gostov.

Danska ladja Hans Hedtoft je na svoji prvi vožnji iz Kopenhagena v Groenlandijo zadela na plavajočo ledeno goro ter se potopila s posadko in vsemi potniki.

Med Jugoslavijo in Združeno arabsko republiko je bila podpisana pogodba o inmenja kulturnega blaga.

Za predsednika indijske kongresne stranke je bila izvoljena Indira Nehru, hčerka predsednika vlade Pandita Nehruja.

V **Republiki Honduras** je izbruhnil upor nacionalistov. Predsednik Ramon Villeda Morales je izjavil, da redna vojska obvlada položaj.

Časi se spreminjajo — tudi v Argentini — in kdor hoče v gospodarskem pogledu uspevati, jih mora pravilno razumeti.

Pred časom je PROMET neprenehoma opozarjal rojake, naj čimpreje, kakorkoli že naložе svoj denar. Kdor je poslušal, si nakupil stvari, strojev, sezidal hišo, začel s svojim podjetjem, ali pa naložil svoj denar na lepe obresti pri zanesljivem podjetju, si je vsaj ohranil, če že ne povečal začetno vrednost svojih prihrankov.

Danes pa je položaj drugačen. Sedaj moramo dobro premisliti preden se odločimo za nakup stvari, ki jih nujno ne potrebujemo; utegnemo jih kasneje dobiti za nižjo ceno. Prav tako se utegne zgoditi, da bomo kdaj bolj potrebovali denar kot pa kaj drugega. Zato vsaj za nekaj časa glejmo, da bomo svoje prihranke imeli na razpolago predvsem v gotovini.

Seveda ni pametno, da nam zlasti večje vsote denarja leže brez haska, ko pa PROMET SRL daje za naložbe zelo lepe obresti in še denar je ob potrebi vedno na razpolago. Šestletna izkušnja priča o tem.

PROMET SRL (Edina družabnika brata Krištof), Cap. m$n. 100.000.—, 25 de Mayo 533, III. nadstropje, T. E. 31-6435, Buenos Aires.

PO ŠPORTNEM SVETU

V **Kranju** je bilo 7. decembra prvenstvo Gorenjske v namiznem tenisu. Tekmovalo je 50 tekmovalcev iz Kranja, Jesenic, Škofje Loke, Stražišča, Dupel in Golnika. Največ prvih mest si je osvojil kranjski Triglav, Teran pa je postal prvak Gorenjske med posamezniki.

Čez teden dni pa so bile v Ljubljani tekme za državno prvenstvo. Pripravilo se je nad 200 tekmovalcev, od tega 100 iz Slovenije, ki so zastopali 34 klubov. Prvenstvo med moškimi kategorijami je odnesel Markovič, slede Vogrinc, Harangozo in Franić. Ljubljančan Tomažič je med prvo osmorico, Kranjčan Teran pa je nekoliko zaradi nesrečnega žreba ostal med prvimi 16. Pri damah je prvo mesto osvojila Covičeva, drugo mesto Plutova, tretje Trampuševa. V kategoriji B pa so se kar trije Slovenci uvrstili med prvo četvorico: Sedej, Zajc, Kostanjšek, Kovač. Edino med najmlajšimi se Slovenci na tem prvenstvu niso uvrstili med najboljše.

Na **maratonskem** teku v Tokio decembra 1958 je bil Mihalič tretji. Prvo mesto je zasedel Japonec Sadanaga, drugo pa Finec Karvonen.

OBVESTILA

Skupni izlet Družabne pravde in Slovenske kulturne akcije na otok Hiawatha v Tigrah. Po dogovoru med odboroma Družabne pravde in Slovenske kulturne akcije bo v nedeljo 22. februarja skupni izlet obeh organizacij na enega izmed najlepših otokov v delti reke Parana — na otok Hiawatha. Odhod iz pristanišča v Tigrah s posebno motorko bo ob deveti uri (ne ob deseti uri, kot jo bilo preje javljeno). Okoli 10. ure bo na otoku sv. maša, nato ves dan prosta zabava v zeleni naravi. Vsakdo naj prinese hrano s seboj. Nekaj kosil pa bo tudi pripravila gospa Pirčeva. Pijače bo dovolj na razpolago in bo v veščih rokah g. Pirca. Člani in prijatelji obeh organizacij iskreno vabljeni, da se nam pridružijo z vsemi svojimi družinskimi člani.

Družabna pravda in Slovenska kulturna akcija

Vse starše iz San Justa, Tablade, Ramos Mejia in okolice, ki se zanimajo za vpis mladine od 10 do 14 leta v skavtsko organizacijo, vabimo na sestanek dne 14. februarja t. l. ob 18. uri v prostorih Našega doma, Hipolito Irigoyen 2756, San Justo. Na sporedu je razgovor, skloptične slike s pregledom skavtskega življenja v Argentini in v domovini. Vabljena tudi mladina!

Naš dom v San Justo

POIZVEDBA

Franc Peternelj, stanujoč v Barrio Sarmiento, Calle Entre Rios, **Guillermo Hudson**, FNGR, prov. Bs. Aires, je v torek dne 3. februarja t. l. odšel z vlakom s postaje Platanos na pregled k tovarniškemu zdravniku v Quilmes. Doslej je ugotovljeno, da so ga videli v vlaku do postaje Berazategui. Po pripovedovanju ljudi je baje prišel tudi do postaje Quilmes, od tu naprej je pa za njim izginila vsaka sled. Franc Peternelj je bil oblečen v modro obleko, na sebi je imel svetlomodro srajco, na glavi črn klobuk, obut je bil v črne čevlje, zapestna ura pa ima številko 122907. Pogrešanec je star 56 let, je spredaj plešast ter srednje velike postave.

O njegovem izginotju je obveščena policija v mestu Guillermo Hudson, naprošamo pa tudi rojake, če bi kaj zvedeli o usodi Franca Peternela, da to nemudoma sporoče osebno ali brzojavno njegovemu bratu Valentinu Peternelj, Barrio Sarmiento, Entre Rios 6 y 19 s/n, Guillermo Hudson, FNGR, Provincia Buenos Aires.

ESLOVENIA LIBRE

Editor responsable: Milos Stare
Redactor: José Kroselj
Redacción y Administración:
Ramón Falcón 4158, Buenos Aires
Argentina

CORREO ARGENTINO Central B

FRANQUEO PAGADO
Concesión Nº 5775

TARIFA REDUCIDA
Concesión Nº 3824

Registro Nacional de la Propiedad
Intelectual No. 571282

JAVNI NOTAR
Francisco Raul Cascante
Escribano Público
Uruguay 387
T. E. 40 - 1605 Buenos Aires

Pakete za Veliko noč

vsakovrstne, kakor tudi zdravila, šivalne stroje, radijske aparate, dvokolesa itd. najbolje in najceneje pošilja

Jadran - Pak
Charcas 767 in 769 — TE 31-8788
HOTEL PACIFICO
Uradne ure od 15-19 ure, ob sobotah od 11-13 ure.
Pismena naročila, kakor tudi denar, pošiljajte po giro postal ali z bančnim čekom na
ZDENKA KALEČAK
Casilla de Correo 340 - Buenos Aires
Vsi paketi so zavarovani in prispejo v 21 dneh.
Znatno znižane cene!

JOŽA VOMBERGAR 4

Zakleta Vernica

"Tele storje vam pa najbrž še nisem povedala", je kakor zase spregovorila. "To je storja o zakleti Vernici..."

"Ne še!... Še nikoli!"... smo ji hiteli dopovedovati. In trdili bi tudi, če bi nam jo bila že desetkrat povedala; zakaj Alenko je bilo zmirom prijetno poslušati, pa naj bi stokrat isto pripovedovala. Te storje pa nam res še nikoli ni povedala.

Bilo je zdaj važno, kako bo začela pripovedovati. Če je bila zgodba bolj navadna ali vesele vsebine, je začenjala: "To je b'lo še v tistem' čas', k' so b'li še žganc' na kaš'..." Če pa je začela z "V davnih časih..." ali vsaj na podoben način, smo vedeli, da bo zgodba resne in lepe, morda ce lo strašne vsebine.

Naslonila se je s komolci na mizo in sklenila roki, kakor bi hotela moliti, in jih položila na mizo. Ta priprava je pomenila, da bo storja precej dolga. Nato je pričela:

"V davnih, davnih časih, ko še ni bilo fare ne cerkve v Cerkljah, pa tudi vasi ne, ko so naši predniki še vsi ajdje bili, je stal na Milharjevem hribu nad Šmartnom velik grad s štirmi turni in z debelim zidom ograjen. Njegov gospodar, Resnik po imenu, je bil med prvimi, ki se je v tem kraju h krščanski veri spreobrnil pa se krstiti dal. Tisto noč po svetem krstu pa se mu je sveti Martin prikazal pa mu velel, naj pod gradom njemu v čast cerkev postavi. Res jo je graščak ukazal sezidati. Ko pa so ajdje to videli, so se tako usrdili, da so jo hoteli porušiti. Ko pa so do cerkve prišli, so zagledali pred njenimi vrati samega svetega Martina, ki je na belem konju jezdil pa ognjen meč v roki sukal. Ajdje so se ga tako ustrašili, da so se v grozi na vse strani razbežali. Graščaka Resnika pa so odsihmal zavoljo spreobrnjenja za Vernika klicali in se je to ime tudi pri njegovih nasledniki obdržalo. Bili so dobri in bogaboječi gospodarji in so s svojim zgledom pa besedo pripomogli, da so tudi njihovi podložniki ajdovsko vero pustili pa se krstiti dali. Pri cerkveni gosposki pa so Verniki dosegli, da je cerkev svetega Martina kmalu farna cerkev postala in je stalnega mašnika imela.

Božja pomoč je bila z Verniki, da so junaško vse sovražnike zmagovali, kadar so ti kanili njihov grad napasti pa ga v prah porušiti. Dvakrat so neverni Obri pred grad pridrli, pa so jih Verniki vselej s svojo vojsko napodili in nič koliko pobili. A da bi tudi cerkev pa hiše podložnikov okrog nje za vselej nevarnosti obvarovali, so okoli cerkve in vse vasi visok pa debel zid postavili, ki je bil neki tako širok, da bi mogel z vpreženim vozom na njem obrniti. Do vrha Straže so ta zid potegnili pa še naprej do Kantele in Brinjevcev, pa spet do gradu nazaj. Med to pa pravo grajsko obzidje so potem iz Zatrépa pa iz Šmidolskega potoka vodo napeljali, da je velik, skoraj jezeru podoben bajer, tam nastal, in tako noben sovražnik ni več od gozdne strani mogel do gradu. Bajer pa se je malo pod cerkvijo skoz široko, z močnim železjem zamreženo lino, v Pešáto odtekal.

Oglejte si, otroci, kdaj tisti svet okoli grajskega griča, tja do Šmidóla, pa boste sami videli, da je moral tam res nekoč velik bajer biti. Ostanke tistega zidu pa morete še danes videti vrh Straže[4]) — le malo po grmovju, med robidje pa pod mah morate pobrskati, pa boste še velike, na štiri ogle rezane kamne tam našli. Seveda jih je dosti že po bregu razvaljenih; največ pa so jih pobrali, ko so v Šmartnem na novo cerkev pozidali.

Zadnji graščak tega rodu, Martin po imenu, se je s hčerko ogrskega kralja oženil, ki ji je bilo Marjeta ime in je bila najlepša ženska na svetu. Bila pa je nastrašansko visoka pa prevzetna in tako nečimerna, da ji nobena obleka ni zadosti lepa in dragocena bila. Sto najlepših krščenk[5]) ji je noč in dan streglo, in kadar je v cerkev k maši šla, jo je morala vsa grajska straža na belih konjih spremljati. Do ubogih podložnikov je bila ko kamen trdega srca; nobenega usmiljenja ni poznala. Trikrat več ko prej so morali ljudje dajatev odrajtovati pa trikrat več tlake delati. Gorje si ga mu, kdor ni vsega do unče natanko odmeril, kar so mu naložili. Graščaku Martinu to ni bilo prav, a gospejini volji si ni upal zoprvati. Čeprav je na vojski velik junak in vitez bil, je moral na desni nogi pred njo klečati, kadar je hotel z njo govoriti, in ona mu ni v svoji volji nobenega ugovarjanja pustila. Podložniki pa ji še v obraz niso smeli pogledati, kadar je mimo njih šla. Krščenke so ji morale po trikrat na dan govoriti: "Presvetla gospa, oni so najlepša žena na svetu, me pakle senca v soncu njihnega obličja!" Vsi ljudje, grajski in podložni, so kakor trepetlikino listje v vetru pred njo trepetali, če se je kaj ujezila, in temne grajske ječe, v katere so nekoč le bogokletnike, razbojnike in tolovaje metali, so bile zdaj polne ubogih pa nedolžnih ljudi.

Gospod Martin, ki je po srcu dober pa usmiljen mož bil, je komaj čakal, da je gospa Marjeta kdaj za dalj časa kam z doma šla, za priliko, k svojim staršem na Ogrsko ali h kakim drugim sorodnikom na obisk. Takrat je vse nedolžne jetnike ukazal iz ječ izpustiti pa dajatve in tlako podložnikom zmanjšati. Kako pa so spet trepetali in jokali ljudje, kadar so zvedeli, da se grajska gospa vrača!

Ali pravična kazen božja ji je že bila za petami!

Tisti čas je neki pobožni pastir, ki je po trnoveljskih dobravah svojo čredo pasel, na kraju, kjer danes cerkljanska cerkev stoji, med trnjem podobo Matere božje našel pa jo zvečer, ko je svojo čredo domov gnal, s seboj vzel in jo v bohkov kot svoje koče postavil. Ko pa je drugo jutro vstal in hotel pred tisto podobo poklekniti, te podobe ni bilo več. Žalosten je spet gnal ovce napašo. Ker pa je vso pot le na tisto podobo mislil in ugibal, kako in kam bi bila izginila, ni opazil, da so mu vse ovce nekam ušle. Kako se je, revež, ustrašil, ko je za čredo pogledal, pa je nikjer ni bilo! Po vsej planjavi jo je iskal pa na rog klical, a zaman. Mimogrede pa je spet na tisti kraj, kjer je prejšnji dan Marijino podobo našel, prišel, pa kar ostrmel, ko je vso čredo tam zagledal. Vse ovce so v krogu okrog tiste svete podobe klečale pa na ves glas meketale. Hitro je sklical ljudi pa jim ta čuden dogodek pokazal in jim povedal, kaj se mu je s tisto podobo zgodilo. Ljudje so spoznali, da si je Mati božja ta kraj za svoj milostni kraj izvolila, pa so takoj na tem mestu kapelo pozidali in čudežno podobo vanjo postavili.

[4]) Straža: gozdnati hrib nad nižjim "grajskim" ali Milharjevim gričem, kjer je baje v sivi davnini stal mogočen grad. V okolici je še več krajevnih imen, ki dajo sklepati, da je res nekoč bil tu grad.

[5]) Krščenke (ali krščenice): služabnice, dekle.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)